

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ, ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Кваліфікаційна робота

(магістра)

**з теми: «ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ-
ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНИХ ОСВІТНІХ
ЗАКЛАДАХ»**

Виконала: магістрантка 2 курсу
Ps2-M24z групи

СУПРОВИЧ Ольга Миколаївна
спеціальності 053 Психологія
(заочна форма навчання)

**Керівник: ГУДИМА Олександр
Васильович**, кандидат психологічних наук,
доцент, в.о. завідувача кафедри загальної та
практичної психології

**Рецензент: ГОЦУЛЯК Наталія
Євгенівна**, кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри загальної та
практичної психології

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ.....	9
1.1 Сутність поняття психологічна готовність: механізми утворення, компоненти.....	9
1.2 Особливості професійної діяльності психолога в інклюзивних освітніх закладах.....	30
1.3 Сучасний стан проблеми психологічного супроводу в інклюзивній освіті дітей з обмеженими можливостями здоров'я.....	36
Висновок до розділу 1.....	42
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ.....	45
2.1. Методологічні засади емпіричного дослідження: вибірка, методи, процедура проведення.....	45
2.2. Обробка та аналіз результатів дослідження.....	49
Висновок до розділу 2.....	58
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА ОБГРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОГРАМИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ.....	60
3.1. Опис програми.....	60
3.2. Обґрунтування ефективності програми	66
Висновки до розділу 3.....	70
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток інклюзивної освіти є ключовим напрямом реалізації концепції Нової української школи та важливим етапом становлення толерантного, гуманістично орієнтованого суспільства. Для практичної реалізації ідей інклюзії недостатньо лише впровадження реформ – необхідним є формування правильного суспільного розуміння та підтримки інклюзивних цінностей. Згідно з Концепцією розвитку інклюзивної освіти (Наказ МОН України від 01.10.2010 № 912), інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом їх інтеграції у заклади загальної середньої освіти із застосуванням особистісно орієнтованих методів навчання.

Упродовж останніх років система освіти України переживає значні зміни, пов'язані з необхідністю переходу до інклюзивної моделі навчання, що давно є провідною тенденцією у розвинених країнах. Вона передбачає створення умов для повної участі дітей з особливими потребами у навчальному процесі та суспільному житті. Такі учні потребують індивідуального психологічного супроводу, що сприяє адаптації, розвитку соціальних навичок і попередженню дезадаптації.

З огляду на це, особливої актуальності набуває проблема формування психологічної готовності майбутніх психологів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Система вищої освіти потребує оновлення концепції підготовки фахівців, орієнтованої на розвиток їхньої професійної компетентності, емпатійності, адаптивності та толерантності. Аналіз сучасних реформ вищої освіти свідчить, що більшість змін стосуються зовнішніх аспектів організації навчального процесу, тоді як меншою мірою враховуються внутрішні психологічні чинники, які безпосередньо впливають на якість підготовки студентів-психологів. До таких чинників належать рівень

психологічної готовності до професійної діяльності та мотиваційна складова особистості майбутнього фахівця.

Науковці (Г.С. Абрамова, О.Ф. Бондаренко, Л.Ф. Бурлачук, Н.Л. Коломінський, С.Д. Максименко, Т.М. Титаренко, В.Г. Панок та ін.) доводять, що гуманістична спрямованість є провідною рисою особистості психолога. Психолог, який працює з дітьми, що мають особливі освітні потреби, повинен бути емоційно зрілим, емпатійним і професійно готовим до такої взаємодії. Це забезпечує ефективність роботи та запобігає повторній психологічній травматизації дітей.

У науковій літературі існують різні підходи до трактування поняття «психологічна готовність», започаткованого М.І. Дьяченком та Л.О. Кандибовичем. Залежно від виду діяльності, воно набуває різних змістових акцентів. Проте досі недостатньо досліджень, присвячених формуванню психологічної готовності саме студентів-психологів до роботи в умовах інклюзивної освіти. Це зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи: «Психологічна готовність студентів-психологів до роботи в інклюзивних освітніх закладах».

Об’єкт дослідження – психологічна готовність студентів-психологів до професійної діяльності в інклюзивних освітніх закладах.

Предмет дослідження – психологічні особливості формування та розвитку психологічної готовності студентів-психологів до роботи в інклюзивному середовищі.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження процесу формування психологічної готовності студентів-психологів до професійної діяльності в інклюзивних закладах освіти.

Гіпотеза дослідження. Ефективність формування психологічної готовності студентів-психологів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі забезпечується створенням комплексних психолого-педагогічних умов у процесі навчання у ЗВО. Існує взаємозв’язок між рівнем сформованої

психологічної готовності та емпатією як провідною особистісною якістю психолога.

Завдання дослідження:

1. Визначити теоретичні засади дослідження проблеми формування психологічної готовності у процесі фахової підготовки.
2. Розкрити особливості психологічної готовності студентів-психологів і специфіку їхньої діяльності в інклюзивному освітньому середовищі.
3. Експериментально дослідити рівень сформованості психологічної готовності студентів-психологів.
4. Обґрунтувати, розробити та апробувати робочу програму формування інклюзивної компетентності студентів-психологів.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз і систематизація психологічної літератури; емпіричні методи (тестування та опитування з використанням стандартизованих валідних методик); математико-статистичні: кількісний і якісний аналіз, кореляційний аналіз, інтерпретація результатів із застосуванням програми SPSS-22.

У дослідженні було використано стандартизовані методики для вимірювання мотиваційних характеристик респондентів: 1) Методика «Мотивація професійної діяльності» К. Замфіра (модифікація А. Реана; 2) Методика «Якорі кар'єри» Е. Шейна (в адаптації В. Чікер, В. Винокурова); 3) Опитувальник «Індекс толерантності» (Г. Солдатова, О. Кравцова); 4) Методика «Діагностика професійної спрямованості» Б. Басса.

Наукова новизна дослідження:

- уточнено цілісний підхід до формування психологічної готовності студентів-психологів до роботи в інклюзивних освітніх закладах;
- розроблена програма корекційно-розвивальних заходів, що спрямовані на вдосконалення професійної підготовки майбутніх психологів шляхом розвитку їхньої внутрішньої мотивації, формування гуманістичних установок та позитивного ставлення до інклюзивного середовища.

База та вибірка дослідження. У дослідженні взяли участь здобувачі вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Вибірка була сформована випадковим чином на основі принципу добровільної участі та склала 42 особи. Емпіричні дані були зібрані онлайн за допомогою платформи SurveyMonkey, що забезпечило зручність і доступність проведення опитування.

Апробація результатів дослідження.

1. Супрович О.М. Теоретичні засади формування психологічної готовності студентів-психологів до роботи в інклюзивних навчальних закладах. *Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи (на пошану професора Шинкарьюка А.І.):* Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 27 жовтня 2025 р. / за ред. Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2025. С. 49–43. URI : <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9586>

2. Супрович О.М. Сучасний стан проблеми психологічного супроводу в інклюзивній освіті дітей з обмеженими можливостями здоров'я. *Актуальні проблеми сучасної психології: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців:* Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 17 листопада 2025 р. / за ред. Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2025. С. 37–40.

URI: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/9586>

2. Супрович О.М. Психологічна готовність студентів-психологів до роботи в інклюзивних освітніх закладах. *Сучасні виклики суспільства у роботі психолога* (з нагоди річниці ГО «Спілка психологів Поділля»): матеріали науково-практичного круглого столу, 1 грудня 2025 року (онлайн захід). URI : <https://www.psy-podillia.org.ua/naukova-diyalnist/>

Практичне значення дослідження:

1. Підвищення якості підготовки майбутніх психологів. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення навчальних програм у ЗВО, щоб сформувати в студентів необхідні

компетентності для роботи в інклюзивному середовищі (знання про особливі освітні потреби, навички взаємодії, стресостійкість, емпатія тощо).

2. Розроблення тренінгових програм і практичних занять. На основі отриманих даних можна створити тренінги, майстер-класи, практикуми, які сприятимуть розвитку професійної готовності студентів: уміння адаптувати навчальні методики, працювати з дітьми з різними формами ООП, взаємодіяти з педагогами та батьками.

3. Розробка методичних рекомендацій для ЗВО та шкіл. На основі результатів можуть бути створені методичні матеріали для психологів, педагогів та адміністрацій інклюзивних закладів, що допоможуть організувати більш ефективну підтримку учнів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел, який налічує 64 найменування. Загальний обсяг роботи становить 94 сторінки, з них 86 сторінок – основний текст.

ВИСНОВКИ

Впровадження інклюзивної освіти є ключовим аспектом реформування системи освіти та формування толерантного суспільства. Учні з особливими освітніми потребами, які перебувають у складних умовах – мають серйозні фізіологічні проблеми, низький рівень особистісної адаптації та обмежені можливості соціалізації – потребують індивідуального психологічного супроводу як під час навчання, так і поза ним. Тому для системи вищої освіти стає нагальною потреба розробки нової концепції компетентнісної моделі підготовки студентів-психологів, яка враховуватиме ключові компетенції майбутніх фахівців, зокрема психологічну готовність та мотивацію до професійної діяльності.

«Психологічна готовність студента-психолога до діяльності в інклюзивному середовищі» розглядається як динамічне особистісне новоутворення, що включає мотиваційні, когнітивні, емоційно-вольові та орієнтовно-операціональні характеристики особистості, і забезпечує успішне виконання професійних завдань.

Підсумовуючи теоретичний аналіз структурних компонентів психологічної готовності та узагальнюючи існуючі підходи до її розуміння, доцільно виділити наступні складові:

а) мотиваційний компонент – охоплює мотиви діяльності, загальний настрій на успішне виконання завдань, інтерес до діяльності;

б) пізнавальний (когнітивний) компонент – включає розуміння поставлених завдань, знання способів їх вирішення та засобів досягнення мети, аналіз ймовірних змін ситуації; фактично це когнітивний аналіз ситуації та пошук оптимальних рішень;

в) емоційно-вольовий компонент – передбачає почуття відповідальності, впевненість у власних силах, мотивацію та енергію для реалізації завдань; фактично це загальне ставлення до діяльності з емоційної точки зору, здатність до саморегуляції та максимальна мобілізація внутрішніх ресурсів;

г) орієнтовно-операціональний компонент – охоплює особистісні якості, психічні процеси, уміння та навички, необхідні для ефективного виконання завдань і управління власними діями в реальних умовах, підкріплені знаннями про особливості професійної діяльності.

Гіпотезою дослідження стало припущення, що ефективність формування психологічної готовності студентів-психологів до роботи в інклюзивних освітніх закладах забезпечується комплексним створенням сприятливих психолого-педагогічних умов у процесі навчання у ЗВО; існує взаємозв'язок між сформованою психологічною готовністю та емпатією як психологічною якістю особистості, при цьому емпатія впливає на рівень готовності.

Для оцінювання психологічної готовності була розроблена діагностична методика «Опитувальник психологічної готовності до діяльності психолога в інклюзивних освітніх закладах», яка дозволила системно дослідити даний феномен, визначити рівень готовності студентів, оцінити її основні компоненти, виявити специфічні форми поведінки, професійну позицію та відповідну особистісну орієнтацію.

Рівень емпатії визначався за допомогою методики В.В. Бойко. Результати експериментального дослідження показали, що більшість студентів-психологів мають середній та низький рівень психологічної готовності до професійної діяльності в інклюзивних закладах, тоді як рівень емпатійних здібностей є більш сформованим.

Співставлення результатів за обома методиками дозволило виявити індивідуально-типологічні особливості студентів. Для визначення ступеня зв'язку між психологічною готовністю та емпатією застосовано кореляційний аналіз Пірсона та Спірмена. Отримані дані свідчать про наявність тісного взаємозв'язку: рівень емпатії впливає на швидкість формування психологічної готовності, а сформована психологічна готовність у процесі теоретичного та практичного навчання підвищує рівень емпатійних здібностей. Відповідно, можна зробити висновок про взаємозалежність цих показників.

Метою практичної роботи було забезпечення сприятливого формування психологічної готовності до професійної діяльності в інклюзивних закладах освіти та розвитку інклюзивної компетентності. На практичних заняттях у нестандартних формах навчання використовувалися засоби активного психологічного навчання, розвиток професійно важливих якостей особистості через механізми установки, професійної мотивації, ідентифікації, емпатії, рефлексії, проектування образу професійного майбутнього, удосконалення комунікативної компетентності та застосування психодіагностичних методик для підвищення ефективності процесу самопізнання.

За результатами тренінгової роботи було повторно проведено діагностичне дослідження методикою «Опитувальник психологічної готовності психолога до професійної діяльності в закладах інклюзивної освіти». Співставлення отриманих результатів формувального експерименту показало підвищення рівня психологічної готовності студентів. Для підтвердження гіпотези дослідження застосовано кореляційний аналіз Пірсона.

Отже, результати статистичного аналізу показали високий рівень кореляційного зв'язку, що дає підстави вважати нашу гіпотезу підтвердженою. Це свідчить про те, що спеціально організовані викладачем ВНЗ умови навчальної діяльності та взаємодії зі студентами, а також забезпечення

можливостей набуття практичного досвіду, сприяють активізації формування структурних компонентів психологічної готовності, які при систематичній модернізації перетворюються на динамічне особистісне новоутворення.

За результатами дослідження встановлено існування взаємозв'язку між швидкістю формування психологічної готовності та рівнем емпатії як психологічної якості особистості; ці показники є взаємозалежними. Ефективність процесу формування психологічної готовності студентів-психологів до роботи в інклюзивних освітніх закладах забезпечується комплексним створенням сприятливих психолого-педагогічних умов під час навчання у ЗВО.

Таким чином, оптимізація особистісного розвитку студентів-психологів може бути досягнута через реалізацію комплексної інтегрованої системи, що поєднує фундаментальну теоретичну підготовку та формування практичних умінь і навичок у різних напрямках, які сприяють психологічному саморозвитку, самовдосконаленню та самопізнанню майбутніх фахівців. При цьому розвиток професійних умінь, навичок, ціннісних орієнтирів та професійно важливих якостей відбувається ефективніше за умови врахування комплексу психологічних і соціально-психологічних факторів.

Перспективи подальших наукових розвідок у напрямі вивчення психологічної готовності студентів-психологів до роботи в інклюзивних освітніх закладах полягають у кількох змістових векторах, що відображають необхідність поглиблення теоретико-методологічного обґрунтування та практичної підготовки майбутніх фахівців. Актуальним є подальше уточнення структури психологічної готовності. Це передбачає виокремлення нових її компонентів, зокрема емоційної стабільності, толерантності, здатності до емпатійної взаємодії, а також кроскультурних компетентностей, що визначають якість професійної діяльності в умовах інклюзивного середовища. Важливим завданням є розроблення багатокomпонентних моделей готовності,

які б інтегрували мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та ціннісно-світоглядний аспекти.

Перспективним напрямом є створення та вдосконалення психодіагностичного інструментарію, спрямованого на визначення рівня готовності студентів-психологів до роботи в інклюзивній освіті. Потребує подальшої перевірки надійність та валідність існуючих методик, а також їх адаптація до різних етапів професійної підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєва С.О. Підготовка майбутніх психологів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. *Соціально-психологічні ресурси освітніх організацій: досвід, сучасність, перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 16–18 жовт. 2013 р.). Запоріжжя, 2013. URL : http://sites.znu.edu.ua/sppconf/2013pdf/avdeeva_4.pdf (дата звернення: 08.11.2024).
2. Барбінова А. Структура готовності вчителів до професійної діяльності в умовах інклюзії. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 1. С. 58–64.
3. Браїла О.І. Роль практичного психолога в інклюзивній освіті: ресурси компетентнісного підходу : *кваліфікац. робота здобувача освіт. ступеня магістр спец. 053 Психологія* / кер. А. В. Кічук. Ізмаїл, 2023. 79 с.
4. Варіна Г. Психологічні засади готовності майбутнього психолога до професійної діяльності в інклюзивному просторі. *Актуальні проблеми сучасної психології: шляхи становлення особистості*. 2020. № 2. С. 67–73.
5. Галян О.І., Борисенко З.Т. Психологічні аспекти супроводу батьків дітей з особливими освітніми потребами. *Теорія і практика сучасної психології* : зб. наук. праць. 2019. № 2, т. 2. С. 44–49.
6. Гапочка Я.О. Психолого-педагогічні індикатори готовності фахівців освіти до здійснення професійної діяльності в умовах інклюзії. *Полімодальність особистісного розвитку суб'єктів освіти у сучасному* : наук.-метод. посіб. / ред. Н. М. Токарева. Кривий Ріг, 2022. С. 143–151.
7. Гапочка Я.О., Токарева Н.М. Інтеграція ідей ліберальної філософії толерантності у виміри сучасної інклюзивної освіти. *Integration of traditional and innovation processes of development of modern science: collective monograph*. 1st ed. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2020. P. 189–208.
8. Горбань Г. Особливості співпраці практичного психолога та учителя в умовах реформування освіти. *Педагогічний процес: теорія і практика* : зб. наук.

пр. Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Благод. фонд ім. Антона Макаренка. Київ, 2018. Вип. 3. С. 37–43.

9. Дрозд О.М. Партнерська взаємодія практичного психолога з учасниками освітнього процесу в умовах НУШ. шк. психологу. Усе для роботи. 2019. № 8. С. 4–10.

10. Задніпренко А. Мотиваційна готовність майбутніх практичних психологів до професійної діяльності. *Наука. Освіта. Молодь*. 2019. Вип. 1. С. 120–123.

11. Занюк С.С. Психологія мотивації. Київ : Ельга-Н; Ника-Центр, 2002. 502 с.

12. Ісаєвич С.І., Заболотна Н.М., Омелянська В.І. Готовність майбутніх психологів до роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я. Габітус. 2023. № 49. С. 47–51.

13. Клопота Є., Ротко О.М. Особистісна готовність як складник професійної компетентності педагогів в умовах інклюзивної освіти. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Психологічні науки. 2021. № 1. С. 125–132.

14. Ковальська І.Е. Формування психологічної готовності членів громадських формувань до охорони державного кордону: *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук.* : спец. 19.00.09 Психологія діяльності в особливих умовах. Хмельницький, 2009. 23с.

15. Кожалієва Ч.Б. Особливості змісту освіти у молодших розумово відсталих учнів шкільного віку. Дефектологія. 2005 р. № 1. с. 42.

14. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : *метод. посіб.* Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

16. Колісніченко О. Формування психологічної готовності працівників МВС України до професійної діяльності в екстремальних умовах :

автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.09
Психологія діяльності в особливих умовах. Харків, 2011. 24 с.

17. Коновальчук М. Педагогічна творчість учителя в роботі з обдарованими молодшими школярами : *навчально-методичний посібник*. Київ : ТОВ «СІТПРІНТ», 2013. С. 16–17.

18. Кривоніс М.Л. Ейдетика як засіб підготовки дитини до школи. Харків : Ранок, 2012. 176 с.

19. Кузікова С.Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці : *монографія*. Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : МакДен, 2012. 410 с.

20. Левченко Т.І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності : *монографія*. Вінниця : Нова книга, 2011. 448 с.

21. Липа І.Ю. Толерантність в інклюзивному процесі : *навч. посіб.* Івано-Франківськ : Кушнір Г.М., 2015. 152 с.

22. Луньова М. Мотиваційний ресурс як чинник досягнення професійного успіху в діяльності психолога. *Цілісний підхід у психології та соціальній роботі: теорія та практика* : збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю), 23 лютого 2024 р., м. Кропивницький. Кропивницький, 2024. С. 202–204.

23. Малофєєв М.М. Стратегія і тактика перехідного періоду у розвитку вітчизняної системи спеціальної освіти та державної допомоги дітям з особливими проблемами. *Дефектологія*. 2006 р. № 6 с. 3–18.

24. Матвеева М.П., Миронова СП. Корекційна робота у системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. Кам'янець-Подільський : Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільський держ. ун-ту, 2005. 164 с.

25. Мачушник О.Л. Вивчення особливостей професійної спрямованості майбутніх психологів. *Теорія і практика сучасної психології* : зб. наук. праць. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2019. № 2. Т. 2. С. 77–81.

26. Міщенко М.С., Горенко М.В. Основи формування готовності майбутніх психологів до здійснення професійної кар'єри. *Вісник Українсько-*

туркменського культурно-освітнього центру. Умань : УДПУ, 2017. Ч. 1. 6 с.
URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/ukr-turkmen_visnuk/2017_1/22.pdf

27. Міщенко М.С. Теоретичні засади проблеми психологічного супроводу в умовах інклюзивного навчання. *Габітус*. 2020. № 18. С. 89–93.

28. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : *підручник*. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.

29. Молчанюк О.В., Бабакіна О.О. Навчально–пізнавальна мотивація особистості: *психолого–дидактичний аспект*. Scientific Notes of the Pedagogical Department. 2015. № 32. С. 131–139.

30. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.І. Луговий (заст. голови), А.М. Гуржій (заст. голови), О.Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. с. 122.

31. Педагогічна освіта і професійна підготовка в сучасному соціокультурному середовищі : *монографія* / за заг. ред. Товканець Г.В. Мукачєво : Редакційно-видавничий центр МДУ, 2018. 302 с.

32. Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : *метод. посіб.* Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с.

33. Попадич О.О., Ключкович Т.В. Неформальна освіта як важлива складова підготовки майбутніх учителів початкової школи до інклюзивного навчання. *Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у XXI ст*: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науковопрактичної конференції (м. Львів, 28-29 січня 2022 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2022. С. 79–83.

34. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої та дошкільної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки

України від 08.06.2018 р. № 609. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-primirnogozpolozhennya-pro-komandu-psihologo-47-pedagogichnogo-suprovodu> (дата звернення: 17.11.2024).

35. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 11.11.2024).

36. Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019/2020 н. р. : лист М-ва освіти і науки України від 18.07.2019 № 1/9-462. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2019. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-prioritetni-napryami-robotipsihologichnoyisluzhbi-u-sistemi-osviti-na-20192020-navchalnomu-rosi> (дата звернення: 11.12.2024).

37. Психологу для роботи. Діагностичні методики : *збірник* / уклад. М.В. Лемак, В.Ю. Петрище. Вид. 2-ге, виправл. Ужгород : Вид-во Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.

38. Психологія особистості : словник-довідник / за ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. Київ : Рута, 2001. 320 с.

39. Психологічний супровід інклюзивної освіти : *метод. рек.* / автор. кол. за заг. ред. А.Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.

40. Психологічний супровід інклюзивної освіти : *метод. рек.* / за заг. ред. А.Г. Обухівської; НАПН України, УНМЦ практ. психології і соц. роботи, Всеукр. асоц. Практикуючих психологів. Київ : УНМЦ практ. психології і соц. роботи, 2017. 92 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/709275/1/інклюзія.pdf> (дата звернення: 18.01.2025).

41. Психологічні технології ефективного функціонування та розвитку особистості : *монографія* / за ред. С.Д. Максименка, С.Б. Кузікової, В.Л. Зливкова. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. 540 с.

42. Радзімовська О. Психологічні чинники розвитку професійної ідентичності майбутніх фахівців. *Соціальна психологія*. 2012. № 3 (53). С. 3–11.

43. Реброва О.О. Організаційно-методичні засади дослідження психологічного супроводу батьків, які виховують дітей раннього віку з особливими освітніми потребами. *Проблеми сучасної психології*. 2021. № 3. С. 64–71.
44. Руденок А., Гуляк І. Компоненти професійної готовності майбутніх психологів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. *Psychology Travelogs*. 2021. № 1. С. 72–82.
45. Сидоренко О.Б. Самооцінка як фактор психічного здоров'я та емоційного благополуччя молодшого школяра. *Актуальні проблеми збереження психологічного здоров'я підростаючого покоління* : матеріали Всеукраїнських психолого-педагогічних Демиденківських читань. Бердянськ : БДПУ, 2013. С. 43–45.
46. Столярова О., Сафін О., Діхтяренко С., Рабодзей Т. Мотиваційна готовність здобувачів вищої освіти до майбутньої професії психолога. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. Вип. 64, № 6. С. 105–109.
47. Сугач О. Мотивація як складова професійного розвитку майбутнього вчителя. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, 2019. Вип. 27. С. 105–110.
48. Таран О.П., Лахно А.О. Мотиваційний компонент психологічної готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до навчання дітей з аутизмом. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 47. С. 105–112.
49. Фройд З. Вступ до психоаналізу. Нові висновки. Київ : Навчальна книга, 2021. 590 с.
50. Царевська М.Б. Особливості кар'єрних орієнтацій у студентів. *Соціально-психологічні технології розвитку особистості* : зб. наук. праць за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів (м. Херсон, 22 квіт. 2021 р.) / ред. кол. : С.І. Бабатіна, В.В. Мойсеєнко. Херсон : ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 434–435. – URL : <https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/07d2564d-3546-4d1d-b81f63d5cf5c0931/content> (дата звернення: 11.04.2025).

51. Четверікова Н.В. Роль шкільного психолога як члена команди супроводу інклюзивного процесу в закладі загальної середньої освіти. *International Academy Journal. Web of Scholar*. 2018. Vol. 3. № 7. С. 40–49.

52. Шевченко Н.Ф. Професійна свідомість практичного психолога: структура та специфіка функціонування. *Психологія і суспільство*. 2009. № 4. С. 167–180.

53. Яворська-Ветрова І. В. Види спрямованості особистості: аналіз особливостей. *Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості* : зб. наук. праць за матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 30 вересня – 01 жовтня 2021 р.) / ред. кол. І.Р. Крупник, О.Є. Блинова, Н.І. Тавровецька та ін. Херсон : ФОП Вишемирський В. С., 2021. С. 339–342. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/15353> (дата звернення: 05.03.2025).

54. Ярая Т.А. Особистісна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти : *автореф. дис. ... канд. психол. наук* : 19.00.07. Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2014. 20 с.

55. Ярая Т.А. До питання змісту підготовки майбутніх практичних психологів до роботи зі студентами з обмеженими можливостями. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2012. Вип. 37(2). С. 158–163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2012_37%282%29__27 (дата звернення: 12.01.2025).

56. Ainscow, M., Dyson, A., Booth, T., Weiner, S. From exclusion to inclusion. Ways of responding in schools to students with special educational needs. Berkshire : CfBT Education Trust, 2013. 32 p.

57. Carter, E. W., Asmus, J., Moss, C. K., Amirault, K. A., Biggs, E. E., Born, T. L., Brock, M. E., Cattey, G., Cooney, M., Fesler, A., Hochman, J. M., Huber, H. B., Lyons, G. L., Vincent, L. B., & Wier, K. Randomized Evaluation of Peer Supports Arrangements to Support the Inclusion of High School Students with Severe Disabilities // *Exceptional Children*. 2016. Vol. 82, No. 2. P. 209–233.

58. Horney, K. *The Neurotic Personality of Our Time*. New York : W.W. Norton & Company, 2007. 313 p.
59. Pawlik K. Concepts in human cognition and aptitudes. *Handbook of multivariate experimental psychology*. Chicago, 2006. P. 535–562.
60. Pintner R. *The psychology of the physically handicapped*. New York : FS Crofts & Co., 2001. 391 p
61. Rogers, C.R. *A Theory of Motivation, Personality, and Interpersonal Relationships as Seen in Self Theory*. *Psychology: A Study of a Science*. Vol. 3. New York : McGraw-Hill, 2009. P. 184–256.
62. Ryan, R. M., Deci, E. L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*. 2000. Vol. 55, No. 1. P. 68–78.
63. Ryan, R.M., Deci, E.L. Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*. 2000. Vol. 25, No. 1. P. 54–67.
64. Woody, R.H. Expanding diversity: Noncategorical inclusion and equity. *Ethics & Behaviour*. 2017. Vol. 27, No. 6. P. 519–525. doi:10.1080/10508422.2016.1193810.